

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (ühendas koda)

14. detsember 2023*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 – Ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise tagajärjed – Välisvaluutaga indekseeritud hüpoteeklaenuleping, mis sisaldab vahetuskurssi puudutavaid ebaõiglasi tingimusi – Sellise lepingu tühisus – Tagasinõuded – Aegumistähtaeg

Kohtuasi C-28/22

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus, Poola) 19. novembri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. jaanuaril 2022, menetluses

TL,

WE

versus

Getin Noble Bank S.A. pankrotihaldur, varem Getin Noble Bank S.A.,

EUROOPA KOHUS (ühendas koda),

koosseisus: koja president O. Spineanu-Matei, kohtunikud S. Rodin (ettekandja) ja L. S. Rossi,

kohtujurist: A. M. Collins,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- WE ja TL, esindaja: *radca prawny* M. Woźniak,
- Getin Noble Bank S.A. pankrotihaldur, varem Getin Noble Bank S.A., esindajad: *adwokaci* Ł. Hejmej, M. Przygodzka ja A. Szcześniak, hiljem *aplikant radcowski* M. Pugowski ning *adwokaci* J. Szewczak ja Ł. Żak,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja S. Żyrek,

* Kohtumenetluse keel: poola.

– Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García ja A. Szmytkowska,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt TL-i ja WE ning teiselt poolt Getin Noble Bank S.A. pankrotihalduri (varem Getin Noble Bank S.A.) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab viimasele hüpoteeklaenulepingu alusel makstud summa tagasimaksmist põhjusel, et asjaomane leping sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 põhjendus 10 näeb ette järgmist:
„tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; [...]“.
- 4 Selle direktiivi artikli 6 lõike 1 on sõnastatud järgmiselt:
„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglaste tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“
[täpsustatud sõnastus]
- 5 Sama direktiivi artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:
„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Poola õigus

- 6 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustiku (ustawa – Kodeks cywilny; Dz. U. nr 16, jrk nr 93) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artiklis 117 on sätestatud:
„§ 1. Kui seaduses ette nähtud eranditest ei tulene teisiti, kohaldatakse varaliste nõuete suhtes aegumist.“

§ 2. Pärast aegumistähtaja möödumist võib võlgnik kohustuse täitmisest keelduda, välja arvatud juhul, kui ta loobub õigusest nõuda aegumise kohaldamist. Enne aegumistähtaja möödumist loobumine õigusest nõuda aegumise kohaldamist on tühine.

§ 2¹. Pärast aegumistähtaja möödumist ei ole enam võimalik tarbija vastu nõuet esitada.“

7 Tsiviilseadustiku artiklis 117¹ on sätestatud:

„§ 1. Erandjuhul võib kohus pärast poolte huvide kaalumist jätta tarbija vastu esitatud nõude aegumistähtaja möödumise arvesse võtmata, kui see on õigluse huvides.

§ 2. Lõikes 1 sätestatud õiguse teostamisel võtab kohus eelkõige arvesse:

1) aegumistähtaja pikkust;

2) aegumistähtaja möödumise ja nõude esitamise vahelist ajavahemikku;

3) nende asjaolude laadi, mille tõttu võlausaldaja nõuet ei esitanud, sealhulgas võlgniku käitumise mõju võlausaldaja nõude esitamise viivitusele.“

8 Tsiviilseadustiku artikkel 118 oli kuni 8. juulini 2018 kehtinud redaktsioonis sõnastatud järgmiselt:

„Kui ei ole sätestatud teisiti, on aegumistähtaeg kümme aastat ning perioodiliste maksete ja äritegevusega seotud nõuete puhul kolm aastat.“

9 Tsiviilseadustiku artikkel 118 on alates 8. juulist 2018 kehtivas redaktsioonis sõnastatud järgmiselt:

„Kui ei ole sätestatud teisiti, on aegumistähtaeg kuus aastat ning perioodiliste maksete ja äritegevusega seotud nõuete puhul kolm aastat. Aegumistähtaeg lõppeb siiski kalendriaasta viimasel päeval, välja arvatud juhul, kui see on lühem kui kaks aastat.“

10 Tsiviilseadustiku artikli 120 §-s 1 on sätestatud:

„Aegumistähtaeg algab päevast, mil nõue muutus sissenõutavaks. Kui nõude sissenõutavaks muutumine sõltub sellest, kas õiguse omaja on teinud konkreetse toimingut, algab tähtaeg kuupäevast, mil nõue oleks muutunud sissenõutavaks, kui õiguste omaja oleks toimingut teinud viivitamata.“

11 Tsiviilseadustiku artikkel 355 on sõnastatud järgmiselt:

„§ 1. Võlgnik peab tegutsema kohustuse laadist tuleneva vajaliku hoolsusega (hoolsuskohustus).

§ 2. Majandus- või kutsetegevuses nõutav hoolsuskohustus sisustatakse, võttes arvesse asjaomase majandus- või kutsetegevuse laadi.“

12 Tsiviilseadustiku artiklis 385¹ on sätestatud:

„§ 1. Tarbijalepingu tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade kommetega ja kahjustavad tõsiselt tarbija huve (keelatud lepingutingimused). Käesolev säte ei kehti lepingutingimuste

suhtes, mis puudutavad poolte põhisooritust, eelkõige hinda või tasu, kui need tingimused on sõnastatud üheti mõistetavalt.

§ 2. Kui mõni lepingutingimus ei ole lõike 1 alusel tarbijale siduv, jääb leping muus osas pooltele siduvaks.“

§ 3. Lepingutingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, on need, mille sisu ei ole tarbija saanud tegelikult mõjutada. Eelkõige on need lepingutingimused, mis sisalduvad teise lepingupoole koostatud lepingu tüüpvormis.

§ 4. Kohustus tõendada, et lepingutingimus on individuaalselt kokku lepitud, lasub sellel, kes nii väidab.“

13 Sama seadustiku artiklis 405 on ette nähtud:

„Teise isiku arvel ilma õigusliku aluseta rikastunud isik peab aluseta saadu välja andma, ja kui see ei ole võimalik, siis selle väärtuse hüvitama.“

14 Tsiviilseadustiku artiklis 410 on sätestatud:

„§ 1. Eelmiste artiklite sätteid kohaldatakse eelkõige alusetu sooritus korral.

§ 2. Sooritus on alusetu, kui selle teinud isik ei olnud selleks üldse kohustatud või ei olnud kohustatud isiku ees, kelle kasuks ta soorituse tegi, või kui soorituse alus on ära langenud või kui soorituse kavandatud eesmärgi ei ole saavutatud või kui soorituse tegemiseks kohustav tehing oli tühine ega ole pärast soorituse tegemist muutunud kehtivaks.“

15 Selle seadustiku artiklis 455 on sätestatud:

„Kui soorituse tegemise tähtpäeva ei ole määratud või kui see ei tulene kohustuse laadist, tuleb sooritus teha viivitamata pärast seda, kui võlgnikult on seda nõutud.“

16 Tsiviilseadustiku artikli 481 §-s 1 on sätestatud:

„Kui võlgnik viivitab rahalise kohustuse täitmisega, võib võlausaldaja nõuda viivist ka juhul, kui tal ei ole kahju tekkinud, ja seda isegi juhul, kui viivituse tingisid asjaolud, mille eest võlgnik ei vastuta.“

17 Selle seadustiku artiklis 496 on ette nähtud:

„Kui lepingupoolel peavad lepingu lõpetamise korral vastaspoolele tagastama lepingu alusel saadu, on kummalgi poolel õigus tagastamisest keelduda seni, kuni teine pool pakub talle tehtud sooritusest saadu tagastamist või annab tagasinõude täitmise tagatise.“

18 Tsiviilseadustiku artikkel 497 on sõnastatud järgmiselt:

„Pooltevahelise lepingu kehtetuks tunnistamise või tühisuse korral kohaldatakse eelmises artiklis sätestatud *mutatis mutandis*.“

- 19 13. aprilli 2018. aasta seaduse tsiviilseadustiku ja teatavate muude seaduste muutmise kohta (ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw; *Dz. U.* 2018, jrk nr 1104) artikli 5 lõigetes 1, 3 ja 4 on sätestatud:

„1. Käesoleva seaduse redaktsioonis [tsiviilseadustiku] sätteid kohaldatakse alates käesoleva seaduse jõustumise kuupäevast nõuete suhtes, mis on tekkinud enne käesoleva seaduse jõustumist ja mis ei ole selleks kuupäevaks aegunud.

[...]

3. Eelnimetatud kuupäevani kehtinud redaktsioonis [tsiviilseadustiku] sätteid kohaldatakse tarbijate nõuete suhtes, mis on tekkinud enne käesoleva seaduse jõustumist ja mis ei ole selleks kuupäevaks aegunud ning mille aegumistähtaeg on kindlaks määratud [tsiviilseadustiku] artiklis 118 ja artikli 125 §-s 1.

4. Tarbija vastu esitatud nõude suhtes, mis on aegunud, ent millele käesoleva seaduse jõustumise kuupäevaks ei ole esitatud aegumise vastuväidet, kohaldatakse alates sellest kuupäevast käesoleva seaduse redaktsioonis [tsiviilseadustiku] kohast aegumise regulatsiooni.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 20 TL ja WE sõlmisid 7. septembril 2007 Poola zlottides nomineeritud ja Šveitsi frangiga indekseeritud hüpoteeklaenulepingu (edaspidi „laenuleping“) pangaga, mille õigusjärglane on Getin Noble Bank.
- 21 Selle lepingu kohaselt konverteeriti Poola zlottides esitatud laenusumma Šveitsi frankides väljendatud summaks. Konverteerimisel kohaldas pank viimati nimetatud valuuta ostukurssi, mis tulenes panga enda vahetuskursi tabelist (edaspidi „konverteerimistingimused“). TL ja WE olid kohustatud tasuma Poola zlottides igakuised laenumaksed, mille summa vastas Šveitsi frankides väljendatud laenumaksele.
- 22 TL ja WE esitasid 27. juulil 2017 Getin Noble Bankile tagasinõude, milles väitsid, et konverteerimistingimused on ebaõiglased, ning nõudsid, et pank maksaks neile tagasi nende tingimuste alusel pangale juba tasutud laenumaksed.
- 23 TL ja WE esitasid 28. septembril 2017 kohtusse hagi, väites esiteks, et konverteerimistingimused on õigusvastased, ja teiseks, et laenuleping on tühine. Menetluse käigus teatas asja menetlev kohus TL-ile ja WE-le, et juhul, kui need tingimused tunnistatakse õigusvastaseks, tunnistatakse asjaomane leping tühiseks. Põhikohtuasja hagejatele selgitati samuti, et sellisel juhul on nad kohustatud laenu põhisumma tagasi maksma viivitamata, kui pank neile sellekohase nõude esitab, ja et pank võib neilt nõuda suurema summa maksmist. 12. novembril 2021 toimunud kohtuistungil kinnitasid TL ja WE, et nad ei soovi kõnealuste lepingutingimuste asendamist ega selle lepingu jõusse jätmist.
- 24 19. novembri 2021. aasta otsusega, mis ei ole jõustunud, tunnistati laenuleping tühiseks.

- 25 TL ja WE said 9. juulil 2021 Getin Noble Bankilt teate, et viimane kasutab oma õigust keelduda TL-ile ja WE-le tinglikult võlgnetava soorituse tegemisest kuni ajani, mil viimased vastusooritusena pakuvad panga poolt laenulepingu alusel nende käsutusse antud laenu põhisumma tagastamist või annavad tagasinõude tagatise selle summa ulatuses.
- 26 Getin Noble Bank esitas sooritusest keeldumise õigusel põhineva vastuväite, milleks tal on õigus tulenevalt tagasinõudest põhikohtuasja hagejate suhtes seoses viimastele laenulepingu täitmise raames makstud summadega. Kõnealuse vastuväite kasutamise võimalus sõltub siiski sellest, kas asjaomane nõue on aegunud või mitte.
- 27 TL ja WE väidavad, et Getin Noble Banki nõude aegumistähtaeg hakkas kulgema kuupäevast, mil Getin Noble Bank sai kätte käesoleva kohtuotsuse punktis 22 nimetatud tagasinõude, või talle käesoleva kohtuotsuse punktis 23 nimetatud hagiavalduse kättetoimetamise kuupäevast. Põhikohtuasja hagejad leiavad, et selle panga nõue aegus 2020. aastal, kuna mõlemad mainitud sündmused leidsid aset 2017. aastal.
- 28 Getin Noble Bank väidab, et tema nõude aegumistähtaeg ei ole veel kulgema hakanud. Panga sõnul hakkab see tähtaeg kulgema alates kuupäevast, mil kohus teeb jõustunud kohtuotsuse vaidluse kohta, mis puudutab konverteerimistingimustele tuginemise võimalust ja laenulepingu kehtivust.
- 29 Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus, Poola), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, on Euroopa Kohtule teatanud, et Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 7. mai 2021. aasta resolutsiooni kohaselt ei ole ebaõiglasel lepingutingimusel esiteks algusest peale õiguslikke tagajärgi ja teiseks võib tarbija mõistliku ajavahemiku jooksul otsustada, kas ta nõustub või ei nõustu selle tingimusega nii kohtumenetluse kui ka kohtuvälise menetluse kontekstis, tingimusel, et teda on ammendavalt teavitatud õiguslikest tagajärgedest, mis kaasnevad lõpliku võimatusega tugineda sellele tingimusele teise poole vastu, sealhulgas tagajärgedest, mis tulenevad asjaomase lepingu võimalikust tühisteks tunnistamisest. Kui nõuetekohaselt teavitatud tarbija keeldub nõustumast asjaomase ebaõiglase lepingutingimusega, ei ole sellel tingimusel õigusmõju.
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on kirjeldatud tõlgenduse tagajärg see, et asjaomane leping on kas lõplikult tühine alates kuupäevast, mil asjaomane tarbija keeldub nõustumast niisuguse tingimusega, milleta asjaomane leping ei saa kehtida, või alates kuupäevast, mil on möödunud eelmainitud mõistlik ajavahemik, või siis – kui on täidetud tingimused, et lepingu saab dispositiivseid õigusnorme kohaldades jõusse jätta – tagasiulatuvalt kehtiv neid õigusnorme hõlmaval kujul.
- 31 Sellega seoses leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et sellise tõlgenduse kohaldamine tekitab teatavaid probleeme. Nimelt ei nähtu sellest tõlgendusest – lisaks asjaolule, et asjaomane tarbija on kohustatud esitama tahteavalduse, et kavatseb vaidlustada kõnealused ebaõiglased lepingutingimused ja pöörduda kohtusse – selgelt see, mis kuupäeval hakkab kulgema aegumistähtaeg. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et need tähtajad võib leida Poola õiguse üldsätetest, ent küsib siiski, kas need sätted on direktiiviga 93/13 kooskõlas.
- 32 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsuse Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341) ulatust tuleb täpsustada. Sellega seoses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul selgitada, kas kohustus teavitada tarbijat tagajärgedest, mis kaasnevad lõpliku võimatusega tugineda sellele tingimusele teise poole vastu, võib mõjutada

tagasinõuet, mis esitatakse pärast selle lepingu tühiseks tunnistamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise tagajärg lisaks sellele, et see tingimus ei ole tarbijale siduv, on ka tarbijal tekkiv tagasinõudeõigus, ilma et selle õiguse ulatus sõltuks täiendavast tahteavaldusest.

- 33 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas direktiiv 93/13 mõjutab Poola õigusnorme, millega on reguleeritud aegumistähtjad. Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Poola õiguse kohaselt muutub esiteks sissenõutavaks alusetult saadu tagastamise kohustus, kui seda ei täideta viivitamata pärast seda, kui vastava soorituse võlgnevalt isikult on seda nõutud, ja teiseks hakkab aegumistähtaeg siis, kui nõude sissenõutavaks muutumine sõltub õigustatud isiku konkreetsest toimingust, kulgema päevast, mil nõue oleks muutunud sissenõutavaks, kui õigustatud isik oleks selle toimingu teinud viivitamata. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et seda tuleb mõista nii, et kõnealuse nõude aegumistähtaeg hakkab kulgema kuupäevast, mis ei ole täpselt määratletud, vaid sõltub ajast, mis on möödunud alusetu soorituse tegemise kuupäevast, võimaldades esiteks soorituse teinud isikul nõuda saajalt sooritusest saadu tagastamist, teiseks teavitada soorituse saajat sellest nõudest ja kolmandaks viimasel talle tehtud sooritusest saadu „viivitamata“ tagastada.
- 34 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole aga kindel, kas liidu õigusega on kooskõlas nendele õigusnormidele Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) antud tõlgendus. Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastavalt viidatud tõlgendusele saab ebaõiglast tingimust sisaldava lepingu tühiseuse tõttu alusetult saadu osas müüja või teenuste osutaja tagasinõude aegumistähtaeg hakata kulgema alles pärast seda, kui lõplikult on võimatu tugineda sellisele lepingule teise poole vastu. Ent see leping on nii-öelda hõljuvalt tühine hetkeni, mil asjaomane tarbija hõljumisaja lõpetab, mida ta võib teha igal ajal, nõustudes ebaõiglase lepingutingimuse enda suhtes siduvusega või keeldudes sellisest nõusolekust. Mis puudutab aegumistähtaega alusetult saadu tagasinõude puhul, mille saab esitada tarbija, siis täpsustab viimati nimetatud kohus, et see tähtaeg ei saa hakata kulgema enne, kui tarbija on saanud teada või mõistlikult pidanuks teada saama, et kõnealune lepingutingimus on ebaõiglane.
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kuigi alusetult saadu tagasinõude puhul, mille esitab müüja või teenuste osutaja, sõltub aegumistähtaja algus tarbija aktiivsest käitumisest, võib müüja või teenuste osutaja siiski lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste osas igasugusest vastutusest vabaneda tingimusel, et tarbija ei tee selle lepingu vaidlustamiseks ja oma õiguste makspanemiseks ühtki toimingut. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates võib see tõlgendus olla vastuolus direktiiviga 93/13, kuna müüjal või teenuste osutajal, kes teab, et tarbija võib nõude aegumise tõttu kaotada nõudeõiguse, puuduks stiimul loobuda lepingutes ebaõiglaste tingimuste kasutamisest ning pealegi oleks tal kiusatus kohaldada selliseid tingimusi ja jätkata kõnealuste lepingute täitmist, kasutades ära asjaolu, et tarbija ei pruugi olla teadlik oma õigustest ega mõista nende õiguste sisu.
- 36 Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiiviga 93/13 on kooskõlas tarbijale kehtestatud täiendavad nõuded, mille kohaselt peab tarbija lisaks selgelt määratletud nõudele esitama ka tahteavalduse, et on teadlik kõnealuste ebaõiglaste lepingutingimuste vaidlustamise tagajärgedest. Kui aga tarbija esitab kohtuvälise tagasinõude, ei saa müüja või teenuste osutaja, kellele selline nõue on esitatud, olla kindel, et tarbijat on liidu õiguse kohaselt nõuetekohaselt teavitatud asjaomase lepingu tühiseks tunnistamise tagajärgedest. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et sellisest tõdemusest tuleneb, et lisaks tagasinõudele peab tarbija esitama täiendava tahteavalduse ja ehk isegi pöörduma selle nõudega kohtusse.

- 37 Sellega seoses täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kohtumenetluse käigus võib mainitud tahteavalduse puudumise asendada see, kui asja menetlev kohus täidab kohustuse teavitada asjaomast tarbijat nendest tagajärgedest ja tarbija jääb oma tagasinõude juurde.
- 38 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Euroopa Kohtu 29. aprilli 2021. aasta otsuses Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341) esitatud järeldus, mille kohaselt peab liikmesriigi kohus, kes tuvastab, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu tingimus on ebaõiglane, teavitama tarbijat – olenemata sellest, kas viimast esindab kutseline esindaja või mitte – õiguslikest tagajärgedest, mis võivad kaasneda sellise lepingu tühistamisega, peab olema kohaldatav ainult selliste faktiliste asjaolude puhul nagu need, millega oli tegemist selle kohtuotsuse aluseks olnud asjas, see tähendab juhul, kui liikmesriigi kohus kontrollib taolise lepingu kehtivust omal algatusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et selle järelduse lai tõlgendus ei ole kooskõlas tarbijakaitse süsteemiga, mille alus on põhimõte, et piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelikule ja arukale keskmisele tarbijale on tagatud kaitse, ilma et tarbija tahteavalduse kavandatud tagajärgede tunnustamiseks peaks eraldi kontrollima, millest tarbija teadlik on.
- 39 Lisaks leiab see liikmesriigi kohus, et Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tõlgenduse tulemusel on müüja või teenuste osutaja kohustuse täitmata jätnud alles kuupäeval, mil jõustub kohtuotsus, millega tuvastatakse lepingu tühisus selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste tõttu, mis aga välistab asjaomase tarbija õiguse saada intressi ajavahemiku eest alates tagasinõude esitamise kuupäevast kuni kohtuotsuse jõustumise kuupäevani. Eelotsuse esitanud kohtu arvates võib see direktiivi 93/13 vastaselt ajendada müüjaid või teenuste osutajaid süstemaatiliselt keelduma selliste nõuete täitmisest, lootes esiteks sellele, et teatud tarbijad ei pöördu oma õiguste maksmapanemiseks kohtusse, ja teiseks sellele, et isegi kui mõni tarbija sel eesmärgil hagi esitab, ei ole maksega viivitamisel asjaomasele müüjale või teenuste osutajale praktilisi tagajärgi.
- 40 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on samuti tekkinud küsimus, kas asjaomase tarbija positsiooni märkimisväärse nõrgenemise, mis võib pärssida direktiivi 93/13 eesmärkide saavutamist, võib kaasa tuua see, kui lepingu lõpliku siduvuse puudumise eeldus on selle lepingu ebaõiglasi tingimusi käsitlevas vaidluses tehtud jõustunud kohtulahend.
- 41 Juhul kui direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus see, kui lepingu tühisuse tagajärjed tekivad alles pärast seda, kui asjaomane tarbija on esitanud tahteavalduse, mille kohaselt on teda ammendavalt teavitatud tühisuse tagajärgedest, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas sellest direktiivist tuleneb nõue, et tagasinõude saanud müüja või teenuste osutaja on kohustatud omal algatusel kontrollima, kas asjaomane tarbija on nendest tagajärgedest teadlik.
- 42 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Poola õiguses sõltub müüja või teenuste osutaja sellise nõude, mis tuleneb asjaomasele lepingule tuginemise võimatusest, aegumistähtaaja algus ajahetkest, mil ta oleks võinud nõuda tarbijalt asjaomasest sooritusest saadu tagastamist. See kohus leiab, et kui mõnda, et ühepoolne võimatus tugineda ebaõiglasele lepingutingimusele on sellise nõude esitamise takistus, tekib küsimus, kas müüja või teenuste osutaja peab kontrollima tarbija poolt talle täitmiseks saadetud nõude õiguspärasust, eelkõige selgitades tarbijale, millised on poolte vastastikused õigused ja kohustused lepingu tühiseks tunnistamise korral.
- 43 Juhul kui peaks osutuma lubatavaks, et aegumistähtaaja algus müüja või teenuste osutaja sellise nõude puhul, mis tuleneb lepingule tuginemise võimatusest, sõltub mis tahes sündmusest pärast seda, kui müüja või teenuste osutaja on saanud kätte asjaomase tarbija esitatud tagasinõude, või kõnealustele lepingutingimustele tuginemise võimaluse või nende õiguspärasuse mis tahes muust

vaidlustamisest, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas selline lahendus on kooskõlas direktiiviga 93/13, võttes arvesse asjaolu, et Poola õiguses hakkab selline aegumistähtaeg kulgema alles siis, kui leping on lõplikult tühiseks tunnistatud.

- 44 Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas olukord, kus tarbija tagasinõue müüjale või teenuste osutajale on aegunud sõltumata sellest, kas asjaomase müüja või teenuste osutaja tagasinõue on aegunud või mitte, on direktiiviga 93/13 kooskõlas, arvestades võimalust, et tarbija nõue võib olla juba aegunud, ilma et müüja või teenuste osutaja oleks seoses kõigi nende sooritustega, mida ta on sellele tarbijale teinud, tuginenud oma õigusele keelduda tagasinõude täitmisest. Sellisel juhul sõltub tarbija poolt müüjale või teenuste osutajale tehtud sooritustest saadu viimase poolt osaline tagastamine sellest, kas tarbija on sellele müüjale või teenuste osutajale tagastanud viimase poolt talle tehtud sooritustest saadu tervikuna.
- 45 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas direktiiviga 93/13 on kooskõlas seisukoht, et müüja või teenuste osutaja on oma kohustuse täitmata jätnud mitte alates alusetust sooritusest saadu tagasinõude talle esitamise hetkest, vaid alles alates hetkest, mil on tõendatud, et asjaomane tarbija on teadlik kõnealuse lepingu tühisuse tagajärgedest ja loobub kaitsest nende tagajärgede eest. Sellise tõlgenduse tagajärjel jääb tarbija ilma oma õigusest saada viivist ajavahemiku eest, mis kohtumenetluse kestust arvestades võib ulatuda mitme aastani.
- 46 Nimetatud kohus teatab Euroopa Kohtule, et Poola õiguse viidatud tõlgenduse kohaselt, mida Poola kohtud üldiselt aktsepteerivad, kaasneb sellega, kui võlgnik kasutab õigust keelduda tagasinõude täitmisest, tema viivituse lakkamine. Ent võlgniku kohustuse täitmata jätmine on viivise maksmise kohustuse tekkimise eeltingimus. Seega põhineb see tõlgendus põhimõttel, et asjaomane võlgnik on valmis oma kohustust täitma, kuid tal on õigus, millele ta saab võlausaldaja vastu tugineda ja mille kohaselt ei pea ta kohustust täitma viivitamata.
- 47 Direktiivist 93/13 tulenevaid õigusi puudutavates vaidlustes vaidlustavad sellised müüjad või teenuste osutajad nagu põhikohtuasja kostja tarbija nõude põhjendatuse ega ole seega valmis alusetust sooritusest saadut tarbijale tagastama. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tõsine kahtlus, kas Poola kohtute tõlgendus aegumistähtaegu käsitlevate Poola õigusnormide kohta on direktiiviga 93/13 kooskõlas, kuna sellise tõlgenduse tagajärjel saab müüja või teenuste osutaja jätta täitmata tarbija õiguspärase nõude, ilma et teda peetaks vastutavaks kõnealuste rahaliste vahendite alusetu kasutamise ja asjaomasele tarbijale hilinenud tagastamise eest.
- 48 Selles olukorras otsustas Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 93/13] artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui pärast lepingust ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamist ei saa see leping enam olla siduv, sõltub [müüja või teenuste osutaja] tagasinõude aegumistähtaja algus mõnest järgmisest sündmusest:
- a) tarbija esitab müüja või teenuste osutaja vastu nõude või väite, mille alus on asjaolu, et lepingutingimus on ebaõiglane, või kohus, tegutsedes omal algatusel, teavitab tarbijat võimalusest tuvastada, et lepingutingimus on ebaõiglane;
 - b) tarbija kinnitab, et teda on ammendavalt teavitatud lepingu edasise siduvuse puudumise (õiguslikest) tagajärgedest, sealhulgas sellest, et [müüjal või teenuste osutajal] on õigus esitada tagasinõue, ja viimase õiguste ulatusest;

- c) kohtumenetluses tehakse kindlaks, kas tarbijale on teada lepingu edasise siduvuse puudumise (õiguslikud) tagajärjed (ta on neist teadlik), või kohus selgitab tarbijale selliseid tagajärgi;
- d) kohus on [müüja või teenuste osutaja] ja tarbija vahelise vaidluse lahendanud jõustunud kohtuotsusega?
2. Kas [direktiivi 93/13] ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui pärast ebaõiglaste lepingutingimuste kõrvaldamist ei saa leping edaspidi olla siduv, ei kohustata müüjat või teenuste osutajat, kellele tarbija on esitanud nõude, mille alus on asjaolu, et lepingutingimus on ebaõiglane, võtma iseseisvalt meetmeid, et teha kindlaks, kas tarbijale on teada lepingust ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamise või lepingu edasise siduvuse puudumise tagajärjed?
3. Kas [direktiivi 93/13] ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus, mis juhul, kui pärast ebaõiglaste lepingutingimuste kõrvaldamist ei saa leping enam olla siduv, näeb ette, et tarbija tagasinõude aegumistähtaeg hakkab kulgema enne, kui müüja või teenuste osutaja tagasinõude aegumistähtaeg?
4. Kas [direktiivi 93/13] ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus, mis juhul, kui pärast ebaõiglaste lepingutingimuste kõrvaldamist ei saa leping enam olla siduv, näeb ette, et müüjal või teenuste osutajal on õigus seada tarbija sooritusest saadu tagastamine sõltuvusse sellest, kas tarbija pakub vastusooritusena müüja või teenuste osutaja sooritusest saadu tagastamist või tagastamise tagatist, kusjuures tarbijalt nõutava soorituse suuruse arvestamisel ei võeta arvesse summasid, mille osas tagasinõue on aegunud?
5. Kas [direktiivi 93/13] artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui pärast lepingust ebaõiglaste lepingutingimuste kõrvaldamist ei saa see leping enam olla siduv, ei ole tarbijal õigust saada täielikult või osaliselt viivist ajavahemiku eest, mis algab siis, kui müüja või teenuste osutaja saab kätte tagasinõude, sh juhul, kui ettevõtja kasutab neljandas küsimuses nimetatud õigust?“

Euroopa Kohtu pädevus

- 49 Getin Noble Bank väidab, et eelotsusetaotluse sisuline eesmärk on, et Euroopa Kohus tõlgendaks Poola õigust, mis ei kuulu aga selle kohtu pädevusse.
- 50 Sellega seoses tuleb märkida, et Getin Noble Banki argument põhineb ekslikul eeldusel, et liikmesriikide poolt enda õiguse teostamine määrata kindlaks kord, mille kohaselt tuvastatakse, kas lepingus sisalduv tingimus on ebaõiglane, ja määratakse sellekohase tuvastuse konkreetsed õiguslikud tagajärjed, on väljaspool liidu õiguse reguleerimisala (vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 66).
- 51 Euroopa Kohus on nimelt juba leidnud, et tarbijatele direktiiviga 93/13 tagatud kaitse täpsustamine liikmesriigi õigusega ei tohi siiski muuta selle kaitse ulatust ja seega ka sisu ega seeläbi kahjustada ebaõiglaste lepingutingimuste vastu võitlemiseks kehtestatud ühtsete

õigusnormidega ette nähtud kaitse tõhusust, mida liidu seadusandja direktiivi 93/13 kümnendast põhjendusest nähtuvalt taotles (15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 52 Seoses Getin Noble Banki argumendiga, mis puudutab esimest eelotsuse küsimust ja asjaolu, et selles küsimuses on täpsustamata, millist selle küsimuse punktides a–d esitatud Poola õiguse tõlgendust Poola õiguskorras kohaldatakse, tuleb esiteks märkida, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kuigi liidu õiguse tõlgendamise küsimused, mille liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel – ja mille paikapidevuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne –, lähtutakse eeldusest, et ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus on Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö vahend, mille abil Euroopa Kohus annab neile kohtutele selle õiguse tõlgendamise juhiseid, mida riigisisised kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks. Eelotsusetaotluse lahendamise eesmärk ei ole nõuandva arvamuse andmine üldistes või teoreetilistes küsimustes, vaid vaidluse tõhusa lahendamisega lahutamatu seotud vajadus. Nagu nähtub ELTL artikli 267 sõnastusest endast, peab esitatud eelotsusetaotlus olema „vajalik“ selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saaks tema menetluses olevas kohtuasjas „teha otsuse“ (7. aprilli 2022. aasta kohtumäärus J. P., C-521/20, EU:C:2022:293, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Teiseks ei ole Euroopa Kohus ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses pädev otsustama ei liikmesriigi õigus- ja haldusnormide tõlgendamise ega selle üle, kas need õigusnormid on liidu õigusega kooskõlas. Nimelt nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotluse raames võib Euroopa Kohus tõlgendada liidu õigust üksnes liidule antud pädevuse piires (10. jaanuari 2022. aasta kohtumäärus Anatecor, C-400/21, EU:C:2022:30, punkt 13 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 54 Samas peab Euroopa Kohus juhul, kui küsimused on sõnastatud sobimatult või neis on väljutud talle ELTL artikliga 267 antud ülesannete raamest, tuletama liikmesriigi kohtu esitatud asjaoludest kogumis ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendusest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt selle kohta 10. jaanuari 2022. aasta kohtumäärus Anatecor, C-400/21, EU:C:2022:30, punkt 15 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 55 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest esiteks, et Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) on oma 7. mai 2021. aasta resolutsioonis esitanud Poola õiguse tõlgenduse, mille kohaselt hakkab ebaõiglasi tingimusi sisaldava hüpoteeklaenulepingu tühisusel põhinevate müüja või teenuste osutaja nõuete aegumistähtaeg kulgema alles siis, kui lõplikult on võimatu tugineda sellele lepingule teise poole vastu või jõustub selle lepingu tühisuse tuvastav kohtuotsus.
- 56 Teiseks ei palu eelotsusetaotluse esitanud kohus seoses oma kahtlusega, kas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus on kooskõlas direktiiviga 93/13 osas, mis puudutab lepingus sisalduvatest ebaõiglastest tingimustest tingitud asjaomase lepingu tühisusel põhineva tagasinõude aegumistähtaja algust, Euroopa Kohtult riigisisese õiguse tõlgendust, vaid esitab selle tähtaja alguse eri võimalused ning sisuliselt palub Euroopa Kohtul selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nende sätetega on mõni selline võimalus välistatud või mitte.
- 57 Seega ei saa nõustuda, et esimene küsimus puudutab Poola õiguse tõlgendamist, ja seetõttu tuleb tagasi lükata Getin Noble Banki argument Euroopa Kohtu pädevuse puudumise kohta.
- 58 Sellest järeldeb, et Euroopa Kohtul on pädevus teha lahend eelotsusetaotluse kohta.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja kolmas küsimus

- 59 Esimese ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt pärast müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenulepingu selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste tõttu tühistamiseks hakkab selle lepingu tühisusest tulenevate müüja või teenuste osutaja nõuete aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil lõplikult on võimatu tugineda sellisele lepingule teise poole vastu, samas kui sama lepingu tühisusest tulenevate tarbija nõuete aegumistähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil tarbija sai teada või mõistlikult pidanuks teada saada, et lepingu tühisuse tinginud lepingutingimus on ebaõiglane.
- 60 Sellega seoses tuleb esimesena märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb asjaomases valdkonnas liidu erinormide puudumise tõttu direktiivis 93/13 ette nähtud tarbijakaitse rakendamise kord menetlusautonoomia põhimõttest tulenevalt sätestada liikmesriikide enda õiguskordades. Samas ei tohi see kord olla vähem soodne korrast, mis kehtib sarnastele riigisisestele olukordadele (võrdväärsuse põhimõte), ega või olla sisustatud selliselt, et liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamine on muudetud praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (8. septembri 2022. aasta kohtuotsus D. B. P. jt (välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaen), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punkt 86 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Mis teisena puudutab tõhususe põhimõtet, siis tuleb märkida, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle sätte kohta menetluses tervikuna, menetluse käiku ja erisusi eri riigisisestest ametiasutustes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta liikmesriigi õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid, nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse nõuetekohane kulgemine (8. septembri 2022. aasta kohtuotsus D. B. P. jt (välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaen), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punkt 87 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 62 Kolmandana tuleb märkida, et Euroopa Kohus on täpsustanud, et liikmesriikide kohustus tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus tähendab eelkõige direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mis on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ja mis kehtib muu hulgas sellistele õigustele tuginevate hagide läbivaatamist käsitlevate menetlusnormide määratlemise suhtes (8. septembri 2022. aasta kohtuotsus D. B. P. jt (välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaen), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punkt 88 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 63 Käesoleval juhul puudutavad esimene ja kolmas küsimus konkreetselt Poola õiguses ühelt poolt müüjale või teenuste osutajale ja teiselt poolt tarbijale ette nähtud õiguskaitsevahendite võimalikku asümmeetriat seoses lepingus sisalduvatest ebaõiglastest tingimustest tingitud lepingu tühisusel põhineva tagasinõude aegumistähtaaja algusega.
- 64 Sellega seoses leidis Euroopa Kohus kohtuasjas, milles käsitleti ajalise piiri kindlaks määramist kohtu pädevusele jätta omal algatusel või tarbija vastuväite alusel kõrvale ebaõiglane lepingutingimus, et sellise ajalise piiri kehtestamine võib pärssida direktiivi 93/13 artiklites 6 ja 7

ette nähtud kaitse tõhusust, kuna tarbija sellest kaitsest ilma jätmiseks piisab, kui müüja või teenuste osutaja ootab, kuni liikmesriigi seadusandja määratud tähtaeg on möödunud, et nõuda selliste ebaõiglaste tingimuste täitmist, mida ta lepingutes jätkavalt kasutab (vt selle kohta 21. novembri 2002. aasta kohtuotsus Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punkt 35).

- 65 Kohtuasjades Cofidis ja OPR-Finance (C-616/18 ja C-679/18, EU:C:2019:975), mis käsitlevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66), esitatud ettepaneku punktides 63–67 märkis kohtujurist Kokott sisuliselt samamoodi, et liikmesriigis ühelt poolt müüjale või teenuste osutajale ja teiselt poolt tarbijale ette nähtud erinevad aegumistähtajad loovad õiguskaitsevahendite asümmeetria, mis võib kahjustada selle direktiiviga ette nähtud kaitse tõhusust.
- 66 Seega võib tarbijale direktiiviga 93/13 tagatud kaitset kahjustada asümmeetria, mis on omane olukorrale, kus hüpoteeklaenulepingu tühisusel põhinevate tarbija nõuete aegumistähtaeg hakkab kulgema enne kuupäeva, mil kohus tuvastab lõpliku võimatuse tugineda sellele lepingule teise poole vastu, ehkki see aegumistähtaeg ei möödu enne, kui tarbija on teada saanud või mõistlikult pidanuks teada saama, millised õigused tal on, samas kui müüja või teenuste osutaja vastavate nõuete aegumistähtaeg hakkab kulgema kuupäevast, mil kohus tuvastab lõpliku võimatuse tugineda sellele lepingule.
- 67 Sellega seoses tuleb esiteks meenutada, et hüpoteeklaenulepingut täidetakse üldjuhul pika aja jooksul, mistõttu isegi kuue- või kümneaastane aegumistähtaeg, mida kohaldatakse tarbija tagasinõude suhtes, võib teatud tingimustel osutada tõhususe põhimõttega vastuolus olevaks (vt selle kohta 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus D. B. P. jt (välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaen), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punkt 100).
- 68 Teiseks tuleb märkida, et lepingutingimuse ebaõigluse võimalikuks kõrvaldamiseks selle tingimuse lepingulise muutmise teel on tarbijal õigus tugineda direktiivist 93/13 tulenevatele õigustele nii kohtus kui ka – nagu käesoleval juhul – kohtuväliselt (vt selle kohta 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 49), ilma et see õigus oleks piiratud riigisisese õigusega.
- 69 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 29, on Poola õiguse tõlgenduse kohaselt, mille Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) esitas 7. mai 2021. aasta resolutsioonis, tarbijal võimalik nii kohtumenetluses kui ka kohtuvälises menetluses anda ebaõiglasele lepingutingimusele – tingimusele, et teda on ammendavalt teavitatud sellele lepingutingimusele tuginemise lõpliku võimatuse õiguslikest tagajärgedest – oma nõusolek või selle andmisest keelduda.
- 70 Kuna aga ei saa välistada, et Poola õiguse kohaselt peetakse – mida peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus – kohtuvälise nõude esitanud tarbijat teadlikuks direktiivist 93/13 tulenevatest õigustest, kui kõnealusele nõudele on lisatud sõnaselge tahteavaldus, et teda on ammendavalt teavitatud lepingu võimaliku tühisuse tagajärgedest, siis ei ole kõrvaldatud oht, et hüpoteeklaenulepingu tühisusel põhinevate tarbija nõuete aegumistähtaeg möödub enne, kui hakkab kulgema asjaomase müüja või teenuste osutaja vastavate nõuete aegumistähtaeg.
- 71 Lisaks nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabest, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 39, et Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) 7. mai 2021. aasta resolutsioonis esitatud Poola õiguse tõlgendusega, mille kohaselt hakkab müüja või teenuste osutaja nõude aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil jõustub kohtuotsus, millega tuvastatakse

hüpoteeklaenulepingu tühisus, kaasnev tagajärg on, et müüja või teenuste osutaja on selle lepingu täitmata jätnud alles alates nimetatud kuupäevast. Järelikult ei ole kõnealusel tarbijal, juhul kui tema tagasinõue ei ole aegunud, võimalik saada viivist alates selles lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste alusel makstud summade osas tagasinõude esitamise kuupäevast, mis direktiiviga 93/13 vastuolus ajendab asjaomast müüjat või teenuste osutajat süstemaatiliselt keelduma selliste nõuete täitmisest.

- 72 Seega võib selline õiguskaitsevahendite asümmeetria, nagu on kõne all põhikohtuasjas, olla müüjale või teenuste osutajale veelgi suuremaks ajendiks olla tarbija kohtuvälise nõude korral tegevusetu või pikendada läbirääkimisi venitades kohtuvälist etappi, et tarbija nõude aegumistähtaeg mööduks, kuna ühelt poolt hakkab tema enda nõude aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil kohus tuvastab lõpliku võimatuse tugineda asjaomasele hüpoteeklaenulepingule teise poole vastu, ja teiselt poolt ei mõjuta kohtuvälise etapi kestus tarbijale makstavat intressi.
- 73 Seega võib kirjeldatud asümmeetria olla vastuolus esiteks käesoleva kohtuotsuse punktides 60 ja 61 viidatud tõhususe põhimõttega, mille kohaselt ei tohi direktiivis 93/13 ette nähtud tarbijakaitse rakendamise kord olla sisustatud nii, et see muudab liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks.
- 74 Teiseks ja viimaseks võib selline asümmeetria pärssida heidutavat mõju, mis on soovitud anda müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduvate tingimuste ebaõigluse tuvastamisele direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 koostoimes sama direktiivi artikli 7 lõikega 1 (vt selle kohta 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 75 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt pärast müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenulepingu selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste tõttu tühiseks tunnistamist hakkab selle lepingu tühisusest tulenevate müüja või teenuste osutaja nõuete aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil lõplikult on võimatu tugineda sellisele lepingule teise poole vastu, samas kui sama lepingu tühisusest tulenevate tarbija nõuete aegumistähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil tarbija sai teada või mõistlikult pidanuks teada saama, et lepingu tühisuse tinginud lepingutingimus on ebaõiglane.

Teine küsimus

- 76 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt ei pea tarbijaga hüpoteeklaenulepingu sõlminud müüja või teenuste osutaja kontrollima, kas tarbija on teadlik selles lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamise tagajärgedest või sellest, et pärast nende tingimuste lepingust kõrvaldamist ei saa leping edaspidi olla siduv.
- 77 Esiteks tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 puudutavat vaidlust lahendav liikmesriigi kohus on kohustatud omal algatusel hindama, kas selle direktiivi reguleerimisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane või mitte, tasakaalustades nii viisi tarbija ja müüja või teenuste

osutaja vahelist ebavõrdsust, niipea kui sellele kohtule on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud (vt selle kohta 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 78 Euroopa Kohus on nimelt leidnud, et selle direktiiviga taotletava kaitse tagamise eesmärgil saab ebavõrdsed olukorda ühelt poolt tarbija ja teiselt poolt müüja või teenuste osutaja vahel tasakaalustada ainult asjaomast vaidlust menetleva liikmesriigi kohtu positiivse ja lepingupooltest sõltumatu sekkumise teel (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 79 Ehkki Euroopa Kohus on leidnud, et direktiiviga 93/13 ette nähtud süsteem ei saa olla takistuseks sellele, et lepingu pooled parandavad lepingus sisalduva ebaõiglase tingimuse, muutes seda lepinguga, tingimusel, et ühelt poolt on tarbija andnud sõltumatu ja teadliku nõusoleku loobuda selle tingimuse ebaõiglusele tuginemisest ning teiselt poolt ei ole muudatust puudutav uus lepingutingimus ise ebaõiglane, võib siiski nii sellisest loobumisest kui ka muudatust puudutava uue lepingutingimuse ebaõiglusest saada uue vaidluse ese (vt selle kohta 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punktid 49–51).
- 80 Seega ei ole krediitdiasutus – kuigi sellised asutused peavad korraldama oma tegevuse nii, et see on kooskõlas direktiiviga 93/13 (vt selle kohta 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 83) – siiski kohustatud kontrollima, kas tarbija, kellega ta on sõlminud hüpoteeklaenulepingu, on teadlik selles lepingus sisalduvate ebaõiglase tingimuste kõrvaldamise tagajärgedest.
- 81 Järelikult tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisese õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt ei pea tarbijaga hüpoteeklaenulepingu sõlminud müüja või teenuste osutaja kontrollima, kas tarbija on teadlik selles lepingus sisalduvate ebaõiglase tingimuste kõrvaldamise tagajärgedest või sellest, et pärast nende tingimuste lepingust kõrvaldamist ei saa leping edaspidi olla siduv.

Neljas küsimus

- 82 Esimesele ja kolmandale küsimusele antud vastust arvestades ei ole vaja vastata neljandale küsimusele, mis on esitatud juhuks, kui direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus see, kui tarbija tagasinõuete aegumine ei sõltu sõltumatu müüja või teenuste osutaja nõuete aegumisest.

Viies küsimus

- 83 Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenuleping ei saa pärast sellest ebaõiglase tingimuste kõrvaldamist olla edaspidi siduv, on asjaomasel müüjal või teenuste osutajal õigus tagasinõude täitmisest keelduda nii, et ta seab tarbija sooritusest saadu tagastamise eelduseks selle, et tarbija kas pakub müüja või teenuste osutaja sooritusest saadu tagastamist või annab sellekohase tagatise, juhul kui selle müüja või teenuste osutaja poolt tagasinõude täitmisest

keeldumise õiguse teostamise tagajärjel kaotab tarbija õiguse saada viivist alates sellest, kui on möödunud müüjale või teenuste osutajale kättetoimetatud nõude – tagastada tarbijale tühiseks tunnistatud lepingu alusel tehtud sooritusest saadu – täitmiseks ette nähtud tähtaeg.

- 84 Eelotsusetaotluse põhjal saab järeldada, et vastavalt Poola õiguse kohtupraktikast tulenevale tõlgendusele tingib lepingu tühisuse korral ühe poole viivituse lõppemise see, et see pool kasutab õigust keelduda teisele poolele võlgnetava soorituse tegemisest seni, kuni viimane on pakkunud enda võlgnetava soorituse tegemist või andnud selle soorituse tegemise tagatise, mistõttu tuleks juhul, kui Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) 7. mai 2021. aasta resolutsioonis antud tõlgendust ei oleks, tarbijale maksta viivist alates sellest, kui on möödunud müüjale või teenuste osutajale kättetoimetatud sellekohase tarbija tagasinõude täitmiseks ette nähtud tähtaeg, kuni nõude täitmisest keeldumise õiguse teostamisest teatamise hetkeni.
- 85 Kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituste kohaselt nähtub Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) 7. mai 2021. aasta resolutsioonist, et müüja või teenuste osutaja poolse täitmise viivitusega ei ole tegemist enne seda, kui lõplikult on võimatu tugineda hüpoteeklaenulepingule teise poole vastu, siis kaotab tarbija tegelikult õiguse nõuda kogu viivist või osa sellest, mis raskendab veelgi tema õiguslikku ja rahalist olukorda.
- 86 Direktiiviga 93/13 tarbijatele tagatud kaitse tõhusust aga pärsiks see, kui sellest direktiivist tulenevate õiguste teostamise tulemus on oht, et summadelt, mis kõnealuse lepingu tühisuse tõttu tuleb tarbijale tagastada, ei saa see tarbija viivist alates kuupäevast, mil müüja või teenuste osutaja sai kätte nõude need summad tagastada.
- 87 Seega tuleb viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenuleping ei saa pärast sellest ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamist olla edaspidi siduv, on asjaomasel müüjal või teenuste osutajal õigus tagasinõude täitmisest keelduda nii, et ta seab tarbija sooritusest saadu tagastamise eelduseks selle, et tarbija kas pakub müüja või teenuste osutaja sooritusest saadu tagastamist või annab sellekohase tagatise, juhul kui selle müüja või teenuste osutaja poolt tagasinõude täitmisest keeldumise õiguse teostamise tagajärjel kaotab tarbija õiguse saada viivist alates sellest, kui on möödunud müüjale või teenuste osutajale kättetoimetatud nõude – tagastada tarbijale tühiseks tunnistatud lepingu alusel tehtud sooritusest saadu – täitmiseks ette nähtud tähtaeg.

Kohtukulud

- 88 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheskas koda) otsustab:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus liikmesriigi õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt pärast müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenulepingu selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste tõttu tühiseks tunnistamist hakkab selle lepingu tühisusest tulenevate müüja või teenuste osutaja nõuete aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil lõplikult on võimatu tugineda sellisele lepingule teise poole vastu, samas kui sama lepingu tühisusest tulenevate tarbija nõuete aegumistähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil tarbija sai teada või mõistlikult pidanuks teada saama, et lepingu tühisuse tinginud lepingutingimus on ebaõiglane.

2. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus riigisisese õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt ei pea tarbijaga hüpoteeklaenulepingu sõlminud müüja või teenuste osutaja kontrollima, kas tarbija on teadlik selles lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamise tagajärgedest või sellest, et pärast nende tingimuste lepingust kõrvaldamist ei saa leping edaspidi olla siduv.

3. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus riigisisese õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenuleping ei saa pärast sellest ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamist olla edaspidi siduv, on asjaomasel müüjal või teenuste osutajal õigus tagasinõude täitmisest keelduda nii, et ta seab tarbija sooritusest saadu tagastamise eelduseks selle, et tarbija kas pakub müüja või teenuste osutaja sooritusest saadu tagastamist või annab sellekohase tagatise, juhul kui selle müüja või teenuste osutaja poolt tagasinõude täitmisest keeldumise õiguse teostamise tagajärjel kaotab tarbija õiguse saada viivist alates sellest, kui on möödunud müüjale või teenuste osutajale kättetoimetatud nõude – tagastada tarbijale tühiseks tunnistatud lepingu alusel tehtud sooritusest saadu – täitmiseks ette nähtud tähtaeg.

Allkirjad